

HISTORIE UROLOGICKÝCH PRACOVÍŠŤ V ČR

Kolektiv autorů
Tomáš Hanuš (editor)

HISTORIE UROLOGICKÝCH PRACOVÍŠŤ V ČR

První vydání

maxdorfjessenius

Tomáš Hanuš a kolektiv: HISTORIE UROLOGICKÝCH PRACOVIŠŤ V ČR

První vydání

DŮLEŽITÉ UPOZORNĚNÍ

Toto dílo, včetně všech svých částí, je zákonem chráněno. Každé jeho užití mimo úzké hranice zákona je nepřípustné a je trestné. To se týká zejména reprodukování či rozšiřování jakýmkoli způsobem (včetně mechanického, fotografického či elektronického), ale také ukládání v elektronické formě pro účely rešeršní i jiné. K jakémukoli využití díla je proto nutný písemný souhlas nakladatele, který také stanoví přesné podmínky využití díla. Písemný souhlas je nutný i pro případy, ve kterých může být udělen bezplatně.

Není-li uvedeno jinak, použité fotografie jsou z archívů autorů, jejich publikování je v souladu s aktuální právní úpravou v oblasti ochrany osobních údajů.

© Tomáš Hanuš, 2018

© Maxdorf, 2018

Illustrations © Maxdorf, 2018

Cover Photo © archivy pracovišť autorů, ČUS ČLS JEP

Autorem karikatury členů výboru ČUS (2018) je Aleš Čuma

Vydal Maxdorf s.r.o., nakladatelství odborné literatury, Na Šejdru 247/6a, 142 00 Praha 4

e-mail: info@maxdorf.cz, internet: www.maxdorf.cz

Jessenius® je chráněná značka [No. 267113] označující publikace určené odborné zdravotnické veřejnosti

Odpovědný redaktor: **Ing. Veronika Pátková**

Jazyková redakce: **Mgr. Irena Kratochvílová**

Návrh obálky: **MUDr. Jan Hugo**

Sazba: **Mgr. Tereza Janková**

Dokumentační fotografie: dodány jednotlivými autory

Tisk: Books Print s.r.o.

Printed in the Czech Republic

ISBN 978-80-7345-579-8

HLAVNÍ EDITOR

- Prof. MUDr. Tomáš Hanuš, DrSc., Urologická klinika VFN a 1. LF UK v Praze

HLAVNÍ SPOLUAUTOŘI

- Prof. MUDr. Marko Babjuk, CSc., Urologická klinika 2. LF UK a FN Motol, Praha
- Prof. MUDr. Miloš Brodák, Ph.D., Urologická klinika FN a LF UK Hradec Králové
- Doc. MUDr. Jan Doležel, Ph.D., Oddělení urologické onkologie MOÚ Brno; Klinika operační onkologie MOÚ Brno
- MUDr. Lumír Domes, Urologické oddělení, Kroměřížská nemocnice, a.s.
- MUDr. Martin Drábek, Urologické oddělení Nemocnice Jihlava
- MUDr. Jaroslav Droppa, CSc., Urologická klinika, FN Plzeň a LF UK v Plzni
- MUDr. Miloš Fiala, Urologické oddělení Nemocnice České Budějovice, a.s.
- MUDr. Dušan Fügner, Urologické oddělení Nemocnice Šumperk, a.s.
- MUDr. Michal Grepl, Ph.D., Urologické oddělení Krajská nemocnice T. Bati, a.s., Zlín
- Prof. MUDr. Robert Grill, Ph.D., Urologická klinika 3. LF UK a FNKV
- MUDr. Abdulbaset Hafuda, Urologické oddělení Pardubické nemocnice
- MUDr. Leoš Handrejch, Urologické oddělení Nemocnice Písek, a.s.
- Prof. MUDr. Tomáš Hanuš, DrSc., Urologická klinika VFN a 1. LF UK v Praze
- MUDr. Jan Hiblbauer, SANUS, První privátní chirurgické centrum, spol. s r.o.
- Prof. MUDr. Milan Hora, Ph.D., MBA, Urologická klinika, FN Plzeň a LF UK v Plzni
- MUDr. Roman Hrabec, FEBU, Urologické oddělení FN u sv. Anny v Brně; Urologické oddělení Nemocnice Třebíč
- MUDr. Lubomír Hyršl, Urologické oddělení Oblastní nemocnice Kladno
- Doc. MUDr. Bohuslav Chwajol, CSc., Urologické oddělení Nemocnice s poliklinikou Karviná
- MUDr. Zdeněk Jadrníček, Urologické oddělení SMN a.s., o.z. Nemocnice Přerov
- MUDr. Jan Jandejsek, MBA, Urologické oddělení Oblastní nemocnice Kolín
- MUDr. Michael Janský, UROMEDICA Praha s.r.o.
- MUDr. Martin Kaňa, Urologické oddělení Nemocnice Šumperk, a.s.
- MUDr. Jiří Kočárek, Ph.D., Urologické oddělení, ÚVN – Vojenská FN, Praha
- MUDr. Karel Kočí, CSc., Andromeda – soukromá andrologická ordinace, andrologie, Praha
- Doc. MUDr. Radim Kočvara, CSc., FEAPU, Urologická klinika VFN a 1. LF UK v Praze
- MUDr. Josef Kopecký, Urologické oddělení, Nemocnice s poliklinikou, Havířov
- MUDr. Jiří Král, Urologické oddělení, Nemocnice Most, o.z., Krajská zdravotní, a.s.
- MUDr. Miroslava Králová, Ph.D., Urologická klinika FN a LF UK Hradec Králové
- MUDr. Miroslav Krhovský, Urologické oddělení Nemocnice Kyjov, p.o.
- Doc. MUDr. Jan Krhut, Ph.D., Urologická klinika LF OU a FN Ostrava
- MUDr. Jana Kubátová, Urologické oddělení FN u sv. Anny v Brně
- MUDr. Martin Labovský, Urologické oddělení Nemocnice Znojmo
- MUDr. Richard Lev, Urologické oddělení Nemocnice Valašské Meziříčí, a.s.
- MUDr. Josef Liehne, Klinika urologie a robotické chirurgie Masarykovy nemocnice v Ústí nad Labem, Krajská zdravotní, a.s.
- MUDr. Tomáš Málek, Urologické oddělení Nemocnice Havlíčkův Brod
- MUDr. Otakar Mareš, Urologické oddělení Nemocnice Na Bulovce, Praha
- MUDr. Libor Matouš, Urologické oddělení Městské nemocnice a.s., Dvůr Králové nad Labem

- MUDr. Michaela Matoušková, Urocentrum Praha s.r.o.
- MUDr. Jan Mečl, Urologické oddělení Krajská nemocnice Liberec
- MUDr. Jiří Mikš, Urologické oddělení Teplice, Krajská zdravotní, a.s.
- MUDr. Jan Milota, Urologické oddělení Nemocnice Litoměřice
- MUDr. Martin Novák, Urologické oddělení Nemocnice Pardubického kraje, a.s., Orlickoústecká nemocnice; Urologické oddělení, Poliklinika Choceň, a.s.
- MUDr. David Ondra, Urologické oddělení Uherskohradištské nemocnice, a.s.
- MUDr. Richard Pabišta, Urologické oddělení Oblastní nemocnice Mladá Boleslav, a.s.
- Prof. MUDr. Dalibor Pacík, CSc., Urologická klinika LF MU a FN Brno
- MUDr. Aleš Petřík, Ph.D., Urologické oddělení Nemocnice České Budějovice; Urologická klinika VFN a 1. LF UK v Praze
- MUDr. Petr Plasgura, Urologické oddělení Nemocnice ve Frýdu-Místku
- MUDr. Jan Pokorný, FEBU, MBA, Urologické oddělení Karlovarské krajské nemocnice, a.s.
- MUDr. Petr Prošvic, Urologické oddělení Oblastní nemocnice Náchod, a.s.
- MUDr. Jan Schraml, Ph.D., Klinika urologie a robotické chirurgie Masarykovy nemocnice v Ústí n. Labem, Krajská zdravotní, a.s.
- MUDr. Roman Staněk, Urologické oddělení Slezské nemocnice v Opavě, o.p.
- MUDr. Ivo Šabacký, Urologické oddělení Nemocnice Třebíč
- Prof. MUDr. Vladimír Študent, Ph.D., Urologická klinika LF UP a FN Olomouc
- MUDr. Pavla Toufarová, Urologická klinika, FN Plzeň a LF UK v Plzni
- MUDr. Ivo Vermousek, Urologická ambulance, Lékařský dům Třebíč
- MUDr. Viktor Vik, Urologické oddělení Thomayerovy nemocnice, Praha
- MUDr. Jaroslav Všeticka, Ph.D., Urologické oddělení Nemocnice Jablonec nad Nisou, p.o.
- Doc. MUDr. Roman Zachoval, Ph.D., Urologické oddělení Thomayerovy nemocnice, Praha

Autoři citovaných článků

- Doc. PhDr. Josef Adamec, CSc.
- Prof. MUDr. Jan Dvořáček, DrSc.
- Prof. MUDr. Tomáš Hanuš, DrSc.
- Prof. MUDr. Eduard Hradec, DrSc.
- Doc. MUDr. Ivan Kawaciuk, CSc.
- Doc. MUDr. Radim Kočvara, CSc., FEAPU
- MUDr. Jaromír Kohlíček, CSc.
- Prof. MUDr. Jan Kučera, DrSc.
- Doc. MUDr. Richard Reif, CSc.
- MUDr. Antonín Somol
- Prof. MUDr. Hvězdoslav Stefan, CSc.
- Prof. MUDr. Václav Šimon, DrSc.
- Doc. MUDr. Jan Šváb, CSc.
- Doc. MUDr. František Zátūra, CSc.

OBSAH

PŘEDMLUVA PŘEDSEDY ČUS ČLS JEP	10
SLOVO EDITORA	11
HISTORIE „NAŠÍ“ UROLOGIE OČIMA NAŠICH UČITELŮ...	12
ČESKÁ UROLOGICKÁ SPOLEČNOST	29
PLZEŇSKÝ KRAJ	39
■ Plzeň	41
KARLOVARSKÝ KRAJ	69
■ Karlovy Vary	71
■ Mariánské Lázně.	75
ÚSTECKÝ KRAJ.	77
■ Ústí nad Labem	83
■ Litoměřice	93
■ Teplice	97
■ Most.	99
LIBERECKÝ KRAJ	103
■ Liberec	105
■ Jablonec nad Nisou	111
KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ	113
■ Hradec Králové.	115
■ Hradec Králové – Sanus	129
■ Jičín	131
■ Dvůr Králové nad Labem	133
■ Náchod	135

HISTORIE UROLOGICKÝCH PRACOVÍŠŤ V ČESKÉ REPUBLICE

PARDUBICKÝ KRAJ	137
■ Pardubice	139
■ Ústí nad Orlicí	143
VYSOČINA	147
■ Jihlava	149
■ Třebíč	151
■ Třebíč – Lékařský dům	157
■ Havlíčkův Brod	159
JIHOČESKÝ KRAJ	161
■ České Budějovice	163
■ Český Krumlov	167
■ Jindřichův Hradec	169
■ Písek	171
■ Prachatice	177
■ Strakonice	179
■ Tábor	181
STŘEDOČESKÝ KRAJ	183
■ Kladno	185
■ Příbram	187
■ Kolín	189
■ Mladá Boleslav	191
PRAHA	193
■ Praha – Karlov	195
■ Katedra urologie IPVZ	251
■ Praha – Motol	261
■ Praha – Vinohrady	271
■ Praha – Krč	279
■ Praha – Střešovice	285
■ Praha – Bulovka	293
■ Praha – Andromeda	301
■ Praha – Urocentrum	303
■ Praha – UROMEDICA	307

OBSAH

JIHOMORAVSKÝ KRAJ	309
■ Brno-Bohunice.	311
■ Brno – NZZ.	329
■ Brno – MOÚ	331
■ Brno – Sv. Anna	335
■ Kyjov	339
■ Znojmo	341
OLOMOUCKÝ KRAJ	343
■ Olomouc	345
■ Přerov	379
■ Šumperk	381
MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ	383
■ Ostrava-Poruba	385
■ Opava	393
■ Havířov	397
■ Frýdek-Místek	399
ZLÍNSKÝ KRAJ	401
■ Zlín	403
■ Kroměříž	405
■ Uherské Hradiště	411
■ Valašské Meziříčí.	415
SEZNAM ZKRATEK	418
JMENNÝ REJSTŘÍK	421

PŘEDMLUVA PŘEDSEDY ČUS ČLS JEP

Prof. MUDr. Marko Babjuk, CSc., předseda výboru České urologické společnosti ČLS JEP

Milí kolegové,

do rukou se vám dostává unikátní monografie mapující vývoj novodobé české urologie od jejích počátků v době, kdy se osamostatnila od chirurgie, až k událostem posledních let. Prezentuje zásadní milníky v historii jednotlivých urologických pracovišť, jejich rozvoj, zmiňuje ty, kteří se o jejich úspěchy zasloužili, a zaznamenává řadu významných momentů z dějin České urologické společnosti.

Proč vlastně potřebujeme zaznamenat dějiny našeho oboru? Marcus Tullius Cicero před mnoha staletími řekl, že „Historie je učitelkou života“. Na druhou stranu o mnoho let později Henry Ford konstatoval, že „Historie je blbost... jediná historie, která za něco stojí, je ta, kterou vytváříme teď“. Kde je tedy pravda? Historické události, nejsou-li zdokumentovány, upadají v zapomnění. Uchovat své vzpomínky by mělo být povinností každé generace, v neposlední řadě je to odrazem její kulturní i společenské úrovně. Pro následovníky to může být zdrojem poznání a poučení – být je přenos historických zkušeností do budoucích rozhodnutí obtížná a ne vždy možná. V každém případě musí být úspěchy těch dříve narozených motivací pro jejich následovníky. K životu je prostě třeba přistupovat aktivně. Přesně jak řekl Winston Churchill, když už jsme u těch citátů: „Historie ke mně bude laskavá, protože ji mám v úmyslu psát“.

Monografie vychází z paměti našich současníků. Odráží hloubku a ostrost jejich vzpomínek i míru ochoty se jimi zabývat. Jako skoro každé historické dílo je tak zatížena určitou mírou subjektivity a z pohledu některých pracovišť může působit i ne zcela vyváženým dojmem. I tak ale jistě odráží českou urologii, jak ji vidí velká část jejich současných aktérů.

Hluboce si vážím aktivity a úsilí, kterou profesor Tomáš Hanuš jako pořadatel a iniciátor celému dílu věnoval. Jemu, i všem přispěvatelům, patří náš dík a hluboké absolutorium.

Příjemnou četbu i listování přeje Váš

Marko Babjuk
V Praze, v listopadu 2018

SLOVO EDITORA

Prof. MUDr. Tomáš Hanuš, DrSc.

Co bylo na počátku?

Na počátku jistě bylo Slovo... to už se dočteme v Bibli.

Ale pro účely publikace o historii urologických pracovišť v Čechách a na Moravě byla na počátku idea skromně navázat na publikace našich učitelů a mentorů a zdaleka nemít ambici konkurovat např. obdivuhodně obsáhlé monografii primáře Kohlíčka z roku 1999. Šlo o vyžádaný pohled nás současníků nejen na historii našich pracovišť, ale i o získání aktuální informace o současnosti.

Proto byli nejprve (již v roce 2016) osloveni primáři lůžkových urologických pracovišť a později (v roce 2017) všichni, i samostatně pracující urologové. Výzva výboru ČUS s osnovou k vypracování informací o svém pracovišti byla jen jakýmsi vodítkem. Byla to pro mnohé z nás jistě další práce, ale věřili jsme, že i příležitost nahlédnout svou pracovní minulost, zmínit své učitele, spolupracovníky a zároveň představit současnost, a tím zaslouženě „zviditelnit“ své oddělení, svou ambulanci, a zanechat tak stopu v „paměti“ urologické obce u nás.

Děkuji všem a mé upřímné uznání patří těm, kteří jste své příspěvky poslali. Považuji to za velmi cenné a zajímavé a vážím si toho nejen já, ale celý současný výbor naší odborné společnosti urologů v ČR, kterému děkuji, že pod vedením prof. Babjuka podpořil iniciální myšlenku tuto publikaci začít připravovat a finálně finančně zajistil její vydání.

Děkuji také za neúnavnou a činorodou součinnost a povzbuzování panu šéfredaktorovi nakladatelství Maxdorf MUDr. Janu Hugovi a jeho skvělým spolupracovníkům, zejména grafičkám.

Těm, kteří budou třeba i něčím zklamáni, se omlouvám a všem současným i budoucím urologům nejen v ČR přeji čtení příjemné a další úspěšné rozvíjení krásného oboru urologie a svých pracovišť, ať už jsou v naší krásné zemi kdekoli.

V Praze, v říjnu 2018

Tomáš Hanuš

HISTORIE „NAŠÍ“ UROLOGIE OČIMA NAŠICH UČITELŮ...

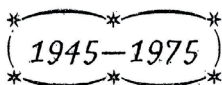
časopis lékařů českých

Vedoucí redaktor: Doc. MUDr. O. Riedl, CSc. — Zástupce vedoucího redaktora: R. Potměšilová.
Tajemník redakční rady: Doc. MUDr. H. Todorovičová, CSc.
Členové redakční rady: MUDr. F. Faltaš, CSc., prof. MUDr. F. Hendrich, CSc., prof. MUDr. J. Homolka, DrSc., prof. MUDr. J. Hrušík, CSc., doc. MUDr. V. Janoušek, CSc., prof. MUDr. E. Matejíček, DrSc., doc. MUDr. F. Přecký, CSc., prof. MUDr. J. Škorpela, DrSc., prof. MUDr. J. Svatoň, CSc., prof. MUDr. Z. Šerý, DrSc., prof. MUDr. J. Štefanovič, CSc., prof. MUDr. V. Trnka, DrSc.

ROČNÍK 114 • ČÍSLO 26

27. ČERVNA 1975

TŘICET LET ČESKOSLOVENSKÉ UROLOGIE

PROF. MUDR. E. HRADEC, DRSc.

618-097(091)(473)

Třicáté výročí osvobození naší vlasti Sovětskou armádou je vhodnou příležitostí zamyslet se také nad vývojem československé urologie v uplynulých 30 letech, uvědomit si, z čeho jsme vycházeli, jaké obtíže při rozvoji jsme zažili, čeho jsme dosáhli a jaký další rozvoj očekáváme.

Stav urologické péče v roce 1945 po osvobození byl ubohý. V českých zemích existovala jen dvě urologická nemocniční oddělení, a to v Praze Na Bulovce a v Brně v nemocnici Milosrdných bratří. Na Slovensku byla urologická klinika v Bratislavě, která byla zřízena v roce 1941 a byla tedy první urologickou klinikou na území ČSSR. Brzy po osvobození bylo zřízeno několik nových urologických oddělení, a to v roce 1945 v Košicích, v roce 1946 v Plzni a v Teplicích. Urologická péče o ambulantní pacienty nebyla vůbec organizována a dala se považovat za soukromých ordinací chirurgů nebo praktických lékařů. V roce 1947 byla ustanovena urologická klinika v Brně a v témže roce bylo otevřeno urologické oddělení v bývalé nemocnici v Praze 2, v Sokolské ulici (bývalá nemocnice Diakonstky), které však po několika letech bylo zrušeno. Rychlý vzrůst počtu urologických nemocničních oddělení jak v českých zemích, tak zejména a výrazněji na Slovensku, můžeme zaznamenat v období po Únorovém vítězství pracujícího lidu v roce 1948. Tak již v roce 1948 bylo zřízeno urologické oddělení v Nitře a Ostravě, v roce 1949 v Havlíčkově Brodě, v roce 1950 v Martině a v Jihlavě a v roce 1951 v Trenčíně atd. Urologické oddělení nemocnice v Košicích bylo v roce 1950 přeměněno na urologickou kliniku. Další urologická klinika byla konstituována v Olomouci v roce 1962 a v Hradci Králové v roce 1965. V českých zemích dosáhl počet samostatných urologických oddělení v roce 1969 čísla 21 s 853 lůžky. Po překonání krizových let 1968 až 1969 můžeme pozorovat další podstatný

vzrůst samostatných urologických oddělení. V roce 1973 máme už v ČSR 26 urologických oddělení a s tím současně vzrostl počet lůžek o 93, tj. o 11 % za 4 roky. Stojí jistě za zdůraznění, že dvakrát v historii rozvoje našeho socialistického zdravotnictví mezníky vítězství pokrokových socialistických sil (rok 1948 a 1969) přinesly vzápětí výrazné materiální zlepšení pro urologii.

Není pochyb o tom, že materiální základna urologie, zejména v podobě lůžkového fondu a lékařských míst v ambulantní činnosti se velmi podstatně rozšířila za uplynulých 30 let. Každodenní zkušenost však poukazuje, že zdaleka nemáme ještě dostatek urologických lůžek ani dost pracovníků v ambulantní službě. Je jistě zajímavé, že ukazatelé zajištění urologické služby jsou lepší v SSR než v ČSR. Tak podíl urologických lůžek ze všech nemocničních lůžek činí v SSR 1,9 %, kdežto v ČSR 1,2 %. I přepočtem urologických lůžek na 10.000 obyvatel je v SSR lepší (1,2) než v ČSR (1,0), a totéž platí pro ukazatele ambulantní péče. Jako v jiných lékařských oborech tak také v urologii fakultní pracoviště jsou a zůstávají metodickými centry rozvoje urologie ve smyslu léčebně preventivní péče, výzkumu i pedagogického působení pregraduálního i postgraduálního. V SSR jsou dnes urologické kliniky v Bratislavě, v Košicích a v Martině, v ČSR v Brně, v Olomouci a v Hradci Králové. Jediné fakulta všeobecného lékařství Univerzity Karlovy v Praze se vyznačuje touto zvláštností, že nemá dosud urologickou kliniku, přestože urologové na fakultě činní významně ovlivnili vývoj moderní urologie v ČSSR i v zahraničí. Možno však věřit, že konstituce urologické kliniky v Praze je také již jen otázkou krátké doby, neboť moderní nová budova této kliniky je před dokončením.

Odpovědně lze odhadovat, že onemocnění, jež jsou dnes předmětem urologické péče, činí 3–4 %

všech chorob. I neúplné zdravotnické statistiky u nás ukazují např., že nemoce ústrojí močového i pohlavního (bez nádorových onemocnění) jsou na 6. místě v pořadí příčin úmrtnosti. Náplň urologie se v posledním desetiletí výrazně rozšířila. Především soustředěného zájmu v urologii jsou zejména choroby hromadného výskytu, jako je urolitiáza, nádory močového ústrojí, léčba a prevence chronické ledvinné nedostatečnosti a urologická onemocnění v dětském věku. V posledním desetiletí byly vypracovány a uvedeny do praxe nové diagnostické metody, vyrobeny nové výkonné, ale také drahé přístroje a nástroje, byly vypracovány nové operační postupy, z nichž velký význam mají zejména nové rekonstrukční operace močových ústrojí. Urologie už dávno není jen aplikovanou chirurgií prostaty, i úkoly diagnostické a léčebné metody jsou komplexní a náročné. Orgány zdravotní správy si dohře uvědomují význam urologie. Dokladem toho může být i to, že v nově zpracované koncepci urologie jsou přesně popsány úkoly urologie pro nejbližší budoucnost a jsou v ní i obsažena směrná čísla pro rozvoj oboru, např. 2 urologická lůžka na 10.000 obyvatel a 1,2 lékařského místa na 100.000 obyvatel v ambulantní péči.

Bylo by jednostranným hlediskem posuzovat rozvoj urologie jen na základě kvantitativních ukazatelů. Pro odborný růst urologie, výuku kádrů a zkvalitnění lékařské péče měla velký význam některá zásadní organizační a politická opatření, jež byla učiněna po roce 1948. V roce 1953 byl založen Ústav pro doškolení lékařů a ten hned od začátku velmi významně přispíval k odbornému růstu pracovníků urologie. V roce 1966 byla zřízena při Institutu pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů v Praze subkatedra urologie, a ta byla v roce 1974 přeměněna na katedru urologie. Již v roce 1962 byla zřízena katedra urologie při lékařské fakultě University J. A. Komenského v Bratislavě a v roce 1968 katedra urologie při Institutu pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů v Bratislavě. Na ostatních lékařských fakultách v ČSSR neexistují dosud katedry urologie, urologická pracoviště patří pod katedry chirurgie. Ve všech bratrských socialistických státech jsou na lékařských fakultách a učilištích samostatné katedry urologie a mají jistě velký význam pro výuku urologie budoucích a mladých lékařů.

V posledním desetiletí se dostaly do středu zájmu různých oborů medicíny problémy léčby chronické renální nedostatečnosti. Orgány státní zdravotní správy věnují velké úsilí a prostředky budování hemodialyzačních středisek a center transplantace ledvin. Podíl urologických onemocnění na příčinách chronického renálního selhání není zanedbatelný (25 až 30 % podle jednání I. Všesvazového kongresu urologů SSSR v Baku v roce 1973). Velké možnosti včasné diagnózy, léčby a prevence se zde nabízejí zejména, pokud jde o urologii dětského věku a mladistvých. Tyto možnosti jsme dosud nevyčerpali. Bylo vypočítáno, že hemodialýza jednoho pacienta v chronickém programu stojí ročně nejméně 100.000,— Kčs (Zdravotnické noviny, 24, 1957, č. 14), transplantace ledviny ještě dále zvyšuje toto ekonomické zatížení. Lze očekávat, že zlepšení urologické péče, včasná diagnostika a

léčba vrozených i získaných onemocnění u dětí a mladistvých může významně snížit vznik chronické renální nedostatečnosti v dospělém věku. Proto ve smyslu nové koncepce oboru je třeba brzy dobudovat síť urologických zařízení ambulantní i lůžkových, zvětšit zejména prostorově stávající větší nemocniční urologická oddělení, lépe je vybavit instrumentálně a kádrově. V této souvislosti vřeme se ještě jednou k srovnání urologie na Slovensku a v českých zemích. Urologická klinika v Bratislavě jako jediné urologické pracoviště v ČSSR byla schopna vybudovat stanici pro chronický dialyzační program a převzít na sebe úkoly transplantace ledvin. Transplantační středisko bylo konstituováno na urologické klinice v Bratislavě v roce 1970 a první transplantace ledviny byla tam provedena v roce 1971. V ČSR transplantace ledvin je dosud doménou chirurgických pracovišť, kdežto urologická pracoviště pro stísněné prostorové podmínky a nedostatek lůžek a personálu nemohla se aktivně zúčastnit transplantačního programu. V SSSR je transplantace ledvin integrální součástí pracovní náplně vedoucích urologických pracovišť, např. v Moskvě, v Baku a jinde.

Založení Československé lékařské společnosti J. E. Purkyně v roce 1953 položilo také základy pro bohatý vědecký rozvoj moderní urologie. Na počátku byla ustanovena urologická komise při Chirurgické společnosti, která však již v roce 1953 se osamostatnila a byla přeměněna v Československou urologickou společnost. V roce 1957 byla založena Slovenská urologická společnost J. E. Purkyně. Československá a později Česká a Slovenská urologická společnost jsou centry organizace vědecké práce v urologii, vytvářejí vhodné podmínky pro přednášení nových vědeckých poznatků, pro konfrontaci názorů, pro zlepšení postgraduálního výchovy mladých urologů. Uspořádaly velký počet pracovních schůzí, konferencí, symposií a tři celostátní sjezdy. Československá urologická společnost udržuje přátelské styky s urologickými společnostmi zahraničními, především se společnostmi socialistických zemí. Na konferenci Československé urologické společnosti jsou čas od času zváni k přednáškám vynikající urologové ze zahraničí. Naopak zase vedoucí českoslovenští urologové přednášeli mnohokrát na symposiích a kongresech zahraničních, mezinárodních i národních, někteří z nich předváděli své operační metody v zahraničí. Jednotliví čeští a slovenští urologové byli pozváni i na další přednáškové a výukové pobyty v zemích socialistických i kapitalistických. V roce 1972 uspořádala Československá lékařská společnost J. E. Purkyně první vědecké symposium urologů socialistických zemí v Bratislavě a v roce 1974 ČSSR — NDR symposium o urolitiáze v Mariánských Lázních. Obě tato symposia velmi přesvědčivě ukázala vysokou úroveň urologie v zemích socialistického tábora, byla početně navštívena urologie ze socialistických, ale i z kapitalistických států. Vedoucí českoslovenští urologové v porozumění a ve spolupráci s vedoucími urology ostatních socialistických států aktivně se podíleli na založení nové Evropské urologické společnosti (EAU) a je jistě výrazem dobré pověsti československé urologie, že uspořádání II. kongresu této Evropské urologické společnosti bylo světem Československé

urologické společnosti a tento kongres se bude konat v roce 1976 v Praze.

Podle vyhlášky ministerstva zdravotnictví č. 161/1954 ú. 1. o specializaci lékařů byla urologie nástavbovým oborem chirurgie. Nová vyhláška č. 72/1973 určila urologii jako obor se specializací o dvou stupních. Toto opatření bude jistě znamenat podstatné zlepšení podmínek pro dobudování kvalitní sítě urologických zařízení ambulantních i lůžkových, zvýší píttažlivost oboru pro mladé lékaře a umožní koordinaci a standardizaci urologické péče ve větších správních celcích. Ve všech evropských státech je dnes urologie samostatným lékařským oborem a osamostatnění urologie v ČSSR znamená tedy atomizaci medicíny. Akademik B. V. Petrovskij, ministr zdravotnictví SSSR, v článku ve Zdravotnických novinách (24, 1975, č. 5, s. 7) píše: „Specializácia vo všetkých oblastiach národného hospodárstva najmä v zdravotníctve je progresívne dolo, videt to na príklade rozličných odborov medicíny“.

Československá urologie za 30 let od osvobození naší vlasti Sovětskou armádou prošla velkým rozvojem souběžně s rozvojem celého socialistického zdravotnictví. Velmi výrazně se zlepšily materiálové a kádrové podmínky. I když vždy a všude neprobíhal rozvoj urologie stejnoměrně anebo tak rychle, jak bychom si byli přáli my, pracovníci v urologii, můžeme při bilancování uplynulých 30 let s klidným svědomím prohlásit, že se nám podařilo uskutečnit modernizaci urologie jako lékařského oboru, přivést ji na úroveň odbornou a vědeckou, srovnatelnou s kterýmkoliv vyspělým kapitalistickým státem, a že jsme svým pracovním úsilím velmi výrazně přispěli k zlepšení zdravotnického stavu obyvatelstva našeho státu. A srovnáváme-li stav urologické péče u nás se stavem urologické péče v jiných zemích, můžeme hrdě prohlásit, že v mnoha směrech jsme předstihli většinu evropských tzv.

velkých nebo tzv. bohatých států. Stačí uvést, jak dokonale je u nás organizována péče o nemocné s urogenitální tuberkulózou, nebo péče o nemocné s nádorovým onemocněním. Možná dále uvést jako příklady lůžkovou léčbu a doléčování urologických nemocných v láních, zejména ve specializovaných láních, jako jsou Mariánské lázně. Dále i to, že v Mariánských Lázních existuje ústav specializovaný pro lůžkovou léčbu urologických a nefrologických dětských pacientů. To jsou skutečnosti, na které jsme si již zvykli a pokládáme je za samozřejmost a uvědomujeme si je jasněji tehdy, když jsou předmětem obdivu a uznání hostů ze zahraničí. Jsem přesvědčen, že blízká budoucnost ještě podstatněji zlepší podmínky pro rozvoj urologie a že nastupující generace urologů převezme naše úkoly, udrží krok s urologií ostatního světa, a ještě výrazněji než my přispěje k rozvoji urologie.

Literatura

1. Henzel, J.: Začátky československé lékařské společnosti Jána Evangelistu Purkyňa na Slovensku. Čas. Lék. čes., 113, 1974, č. 27, s. 822–825. — 2. ČSSR Zdravotnictví 1973, Ústav pro zdravotnickou statistiku, Praha, 1973. — 3. Neuwirt, K.: Rozvoj československé urologie a její úkoly. Rozhl. Chir., 55, 1955, č. 1–2, s. 1–10. — 4. Neuwirt, K.: Vývoj československé urologie. Scripta med., 36, 1963, č. 5, s. 264–266. — 5. Poláček, A.: Studie perspektivnej siete zariadení urologickej zdravotnickej starostlivosti na Slovensku. Brat. Lék. Listy, 45, 1965, s. 596–618. — 6. 20 rokov lékařské fakulty University J. J. Šafarika v Košiciach 1948–1968. Bratislava, Slov. pedagog. nakl., 1968. — 7. Správa o priebehu urologického symposia s medzinárodnou účasťou zo socialistických štátov v dňoch 14.–16. 6. 1972 v Bratislave. Rozhl. Chir., 52, 1973, č. 6, s. 414. — 8. Šiška, K.: K päťdesiatke prof. MUDr. Vladimíra Zvaru, DrSc., Brat. Lék. Listy, 61, 1974, č. 4, s. 511–512. — 9. Zdravotnické noviny, 24, 1975, č. 5, s. 7: Specializácia alebo integrácia?

Adresa: E. H., 128 21 Praha 2, U nemocnice 2

DĚJINY LÉKAŘSTVÍ

Z DĚJIN UROLOGIE NA PRAŽSKÉ
LÉKAŘSKÉ FAKULTĚPROF. MUDr. VÁCLAV ŠIMON, DrSc.,
DOC. PhDr. JOSEF ADAMEC, ČSc.

Urologie jako součást chirurgie se vyvíjela řadu staletí než se osamostatnila v podobě specializovaných oddělení a klinik počínaje druhou polovinou 19. století. Z terapeutického hlediska se v urologii využívalo jak konzervativních, tak operačních metod.

V našem článku chceme poukázat na některé zvláštnosti vývoje naší urologie na pražské lékařské fakultě a její přínos ke světové urologii od r. 1872, kdy bylo zřízeno první samostatné urologické oddělení, až do padesátých let našeho století. Dějiny české urologie před rokem 1872 se dotkneme jen stručně s ohledem na dosažené výsledky bádání ve snaze zaplnit některá bílá místa.

Mistr Albik z Uničova [20], mistr Havel ze Strahova (19) ve svých dílech pojednávají o konzervativním léčení urologických onemocnění. U obou autorů nalezeno mnoho zajímavých návodů. Některé jejich myšlenky měly dlouhodobou platnost pro diagnostiku a terapii, jako například klasické barevné zobrazení moče od mistra Havla, nebo používání jehlice trnité proti nemoci ledvinovým a močového měchýře o sto let dříve než to bylo ve středověku běžné. Současníkem Albikovým byl učený teolog, matematik, astronom, botanik a lékař Křístian z Prachatic (1386–1439). Studoval na pražské univerzitě, kde se stal bakalářem r. 1388 a mistrem svobodných umění r. 1390. Několik let se věnoval patrně studiu medicíny na pražské lékařské fakultě. Proslulá jsou jeho „Lékařské knihy“, které byly psány česky, tedy srozumitelně pro širší veřejnost a záměrně pro nemajetné lidové vrstvy, jak je patrné z předmluvy, kde autor doporučuje, aby se v nemoci lidé sami opatrovali prostými bylinami i chudým dostupnými. Kniha byla hodně opisována, přetiskována a v praxi používána až do konce 18. století. Nemoci ústrojí močového jsou popsány na str. 84 a 85–86 (podle vydání Avicena z r. 1975).

Šestnácté století znamenalo velký pokrok pro rozvoj medicíny, zejména návratem ke studiu lidského těla, jehož anatomie se plně studovala, a tím se začalo pronikat i k podstatě fyziologických procesů a konec konců i léčení nemocných. Propagátorem výsledků nových anatomických poznatků a pokrokových metod v medicíně byl u nás Jan Jesenský z Jeseného (1566–1621). Studoval v Padově, kde poznal Vesalio, Fallopiu, Fabricioho, D. Aquependente aj. Po návratu žil určitou dobu u saského kurfiřta Bedřicha Viléma jako jeho tělesný lékař. Později byl profesorem na univerzitě ve Wittenberku, odtud přišel do Prahy. Vedle známého spisu „Anatomiae Praegae“ [3] kde popisuje také anatomii i funkci močového měchýře, vychází v téže roce ve Wittenberku jeho další práce „Institutiones chirurgicae“ [4]. Z tohoto díla jsou pro nás cenné zejména části z kapitoly 16 „Od odstranění překážek v orgánech vedoucích moč“ a z kapitoly 17 „O výtěhu močového kaménku“.

V Jesenových pracích se hovoří jak o konzervativním, tak o chirurgickém léčení urologických onemocnění.

Vedle obvykle citovaných pasáží se stínkou vloženou do močové trubice a používáním cévek voskových, rohových a stříbrných Jesenius doporučuje přiložit po celém podbřišku teplý ječmen s velkou porcí velmi starého másla se solí, rozdrcenou v mlýnku za studena. Radí podávat theriaca s bílým vínem a projímadla ve váze asi poloviny kventlíku [4]. Polovina drachny, cca 2 g), zhotovovat sáčky na obklady s léčivými bylinami jako heřmánkem, pelyněkem, křenem, paknínem atd. a tento sáček ve víně svařený se má položit na podbříšek. Z těchto bylin se může předepsat čaj na pocení nebo lžďen. Teprve potom, jestliže se měchýř nezotaví, radí veš, stínku atd.

V kapitole 17 se Jesenius zabývá operací močových kamenů. Uvádí různé názory na etiologii vzniku kaménků i způsoby léčení více méně pověřené a podivuhodné. Znenadání se v něm ozve rozený chirurg. Odvolává se na Galéna tvrdí, že je nejlépe podstoupit operaci „poněvadž v nehorších potížích se má použít k vyčlštění radikálních prostředků“. Pojednává o přípravách k operaci, uvádí sedm nutných chirurgických nástrojů a popisuje výkon pomocníka, který musí být silný a obratný. Teprve potom líčí podrobně operaci samu. „Do močové trubice se zavede na vodiči sonda na konci s postranním otvorem. Nad ní se vrazí do perinea nožik na šíři palce opatrně tak, aby se nezranilo septum a hemoroidální žíly. Pak se má rána rozšířit. Po otevření měchýře a nalezení kaménku se zavádou vhodné kleštěčky, kterými se kamínek vytáhne. Je-li kámen větší, rozdrť se s vytáhnou po kouscích. Pak dalším nástrojem se měchýř vyčistí od krevních sraženin a úlomků kamenů. Do rány se vsune stříbrný drén, aby jím odcházelý nečistoty z měchýře a vředu po kaménku. Okolí rány se nemá ničím pokrývat a rána se má z jedné strany sešít.“ Pak popisuje i jiné způsoby operací obvyklých v Evropě podle popisu Prospera Alpina a Octavia Roforeta. Ti doporučují odstranění kamene z měchýře cestou močové trubice naplněné olejem nebo vzduchem, pomocí kanyl různé délky a šířky a manévrem prstem z konečníku.

Ve stejném roce jako Jesenský se narodil v Kolíně neďaleko Klatov Matěj Burda (1566–1629), pozdější lékař a básník Rudolfa II., známý jako Mathias Borbonius z Borbenheimu [2]. Borbonius je pro nás významný také popisem uložení měchýře močového, jak ho viděl při pitvě slavného anatoma Kašpara Bauhina v Basleji 1596. Borbonius si 19. 12. 1596 při demonstrační pitvě pro medicíny na tříměsíčním embryu doslova poznamenal: měchýř žen přiléhá v přirozené poloze k matce, ale sahá nad ni výše do těla, zato děloha ležící pod měchýřem má větší šířku. Borbonius přišel do Basleje již se značnými medicínskými znalostmi. Na počátku roku 1597 zde dokončil disertační práci o dně „De medicorum ut vocant, apbrobio, Podagra, disertatio“, Basiliae 1597. Během své medicínské praxe léčil řadu pacientů, trpících chorobami močového ústrojí, jak o tom svědčí záznamy v jeho denících. Jsou to např. coiliquatio renum et vicinarum partium (snětlivý rozpad ledvin a jejich obalů), calculi renum et vesicae, dolores nephritici, fezavka Dysuria. Je považován též za objevitele „chebských kyselek“, které jsou doporučovány právě k léčení nemocí močového ústrojí.

V té době byla urologie součástí chirurgie, jejíž výuku prováděl podle starších statut lékařské fakulty profesor anatomicus, který měl výklady z anatomie a chirurgie rozvrženy do pěti let. Podle novějších statut z r. 1688 obnovených akademickým senátem 19. 7. 1690 byli na lékařské fakultě ustaveni profesori jen čtyři, přičemž chirurgii a anatomii vykládal mimořádný profesor v prvních třech letech.

Z Weissových dějin [22] se dovídáme: „Hlavní překážkou praktické výuky chirurgie byl kněžský stav profesorů, kterým bylo na čemých konziliích pítí mrtvol a vykonávání krvavých operací přísně zakázáno a cho-

roby chirurgické obyčejně zaříkááním, modlitbami, zehadly, rozmanitými masťmi a náplastěmi léčeny bývaly, v čemž nám zachované spisy lékařův té doby v Čechách zřetelně dostatečných důkazů podávají". Ve dvanácté knize pojednávající „de morbis externis" jako části díla „Universa medicina practica" hovoří Fr. Löw (1648–1725) také o fezu na kámen měchýře močového. V. Weiss si však tohoto výkladu mnoho nenechal. Uvádí, „lehce poznati, že Löw tyto operace sotva kdy viděl a tím méně vykonával, utvrzuje nás kniha dvanáctá v náhledu tom úplně, že spisovatel v chirurgii rozhodně zálibu neměl, neboť jest všady zřejmo, jak se nože bojí a více v prostředky jiné věří".

V sedmáctém a na počátku osmáctého století prováděli chirurgické a urologické operace převážně specializovaní ranhojčí, nikoliv erudovaní lékaři. Bylo tomu tak proto, že výuka na lékařské fakultě byla nedostatečná. Chirurgie se považovala za podřízený předmět, který mnohdy neměl učitele. V. Weiss (22) píše, že zde byli pravděpodobně operatři hledáni, o čemž svědčí list, který napsal 30. 1. 1700 F. Löw z Erlsfeldu akademickému senátu, aby povolil Michaelu Ruederovi, řezáči kýl a kamene provozovat praxi, poněvadž je o zručném operátoru nouze.

V matrikách pražské lékařské fakulty je uvedeno, že r. 1664 bylo zkoušeno několika operatřů, většinou ze severních a západních Čech.

Prof. MUDr. Emanuel Chocholka

V roce 1784 byl promován na doktora chirurgie Ferdinand Hlaváč Milovinensis a místo disertace vykonával fez na kámen měchýře močového. V nemocnici milosrdných bratří vedle jiných operací prováděl fez na kámen také Pacifcus Lieb, který 1782 jako první ranlékař v klášteře milosrdných bratří obdržel r. 1776 hodnost doktora chirurgie a r. 1778 titul doktora lékařství.

Také Václav Joachym Vrabec (1740–1805), člen řádu milosrdných bratří, vykonával čtyři fezy na kámen a za své návštěvy v Paříži se setkal se slavným operátorem močového měchýře frere Cömen. Ze fez na kámen byl mimořádnou operací, svědčí fakt, že dne 22. 6. 1822 u příležitosti návštěvy císaře Františka a kancléře a ministra hraběte Wrby prof. Fritz vykonával před panovníkem fez na kámen. Také dr. Jan Schreiber, od 9. 11. 1836 vedoucí II. kliniky ranlékařské, výhradně pro posluchače ranhojčství, mezi různými operacemi, které konal, prováděl fez na kámen.

Dějiny urologie poslední třetiny devatenáctého a první poloviny dvacátého století na pražské lékařské fakultě začínají rokem 1872, kdy výnosem c. k. místodržitelství byly vyčleněny na chirurgické klinice prof. Blažiny dva pokoje pro mužské urologické pacienty a vedoucím lékařem tohoto oddělení byl jmenován doc. Vilém Weiss. Oddělení přestalo existovat po dvanáctiletém působení v roce 1884. Profesor Weiss (1835–1892) se stal v roce 1882 po prof. Blažinovi přednostou kliniky a o samostatné urologické oddělení již neměl zájem. Weissovo zaneprázdnění, vyplývající také z jeho funkce prvního děkana české lékařské fakulty, se s největší pravděpodobností odrazilo v tom, že poklesla jeho pozornost o nové směry v urologii a chirurgii (12). Od té doby byla urologie opět pouhou součástí chirurgie, přestože v Evropě již vznikají samostatné urologické kliniky po vzoru pařížské urologické kliniky založené r. 1890 Feltem Guyonem.

Při posuzování činnosti profesora Weissu z pera Arnošta Jiráska se dovídáme, že si Viléma Weissu mnoho nenechal. Urologické operace na tomto pracovišti se omezovaly na operace měchýřových kamenů perineální cestou, litotripsie a na operace vezikovaginálních píštělí (12), zatímco v osmdesátých letech minulého století se již běžně provádí suprapubická cystostomie, sporadické operace ledvin a do chirurgie se dostávají zásady asepsy. Pro tento moderní trend však Weiss neměl pochopení.

Jedním z nejvýznamnějších členů pražské lékařské fakulty je ve světě uznávaný průkopník v diagnostice a léčbě urologických chorob profesor gynekologie a porodnictví Karel Pawlik (1849–1914). Již v roce 1866 mistrně sondoval (14) močovody za digitální kontroly z vagíny, přičemž se orientoval podle tzv. Pawlikovy řasy v přední stěně poševní, od roku 1866 prováděl tzv. aeroskopie v poloze à la vache, v roce 1885 provedl jako první na světě cystektomii (15), když před tím implantoval močovody do vagíny, v roce 1889 provedl první end to end anastomózu močovodu, přerušeno při operaci ovariálního nádoru. Proslavil se úspěšnými operacemi močových píštělí, operací inkontinence a lokálním léčením pyelitidy. Zde vidíme kvalitativní rozdíl mezi činností Pawlikovou a Weissovou. V porovnání s mezinárodním ohlasem Pawlikovým, který předstihl současný stav světové gynekologické urologie, nevymykala se činnost Viléma Weissu evropskému průměru tehdejší doby.

Éra slávy a světového ohlasu chirurgie na pražské lékařské fakultě nastala nástupem Karla Maydla (1853 až 1903), žáka Eduarda Alberta, na I. chirurgickou kliniku v Praze. Pro urologii je významné, že právě jeho práce s urologickou tematikou o chirurgickém léčení extrofie močového měchýře (13) založily jeho mezinárodní proslulost. Profesor Bedrna při svých přednáškách z chirurgie nás seznámil s dlouhodobými výsledky Maydlových operací extrofie u pacientů, které Bedrna vyšetřoval po padesáti letech od úspěšné operace.

Po předčasném úmrtí Maydlově se stal přednostou I. chirurgické kliniky profesor Otakar Kukula (1867–1925). Od začátku své chirurgické činnosti se živě zajímal o urologii. Pozoruhodné je to, že vědeckou činnost a činnost klinického pracovníka opíral o výsledky svých laboratorních, biochemických a bakteriologických výzkumů, a tím se přiblížil snahám dnešní moderní urologie. Pozoruhodné jsou jeho práce: O uhlititanu vápeném v kamenech močových, Mikroskopická fyziografie kamene močových (10), Steh měchýře močového na základě bakteriologických vyšetření; napsal monografii „O lithiasu měchýře močového v Čechách" (9), která vyšla v roce 1894, publikaci „O nové metodě nefropexy" (11), „O zhoubných nádorech ledvin."

Již za Maydlova přednostnictví přichází na I. chirurgickou kliniku Emanuel Chocholka (1879–1934), který se věnuje urologii. Jemu je jako prvnímu českému

lékaři přiznán titul odborného urologa s právem provozovat soukromou praxi. Jeho habilitační práce „Syphilis močového měchýře“ byla kritizována a k habilitaci nedošlo. V roce 1923 si nechal patentovat svůj vynález „cystoskop osvětlující totální reflexí“ (1) čs. patentovým spisem č. 11270 z 25. října 1923. Světlo vede do močového měchýře tyčinkou z olovnatého skla, která je na zevním konci rozšířena a na který naléhá žárovka. Světlo, které přichází do měchýře je studené. Tímto objevem předběhl Chochoika konstrukci dnešních moderních cystoskopů na studené světlo o čtyřicet let a je nutno na tuto československou prioritu poukázat na tomto místě (obr. 1, 2, 3).

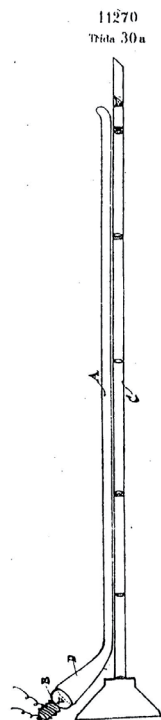
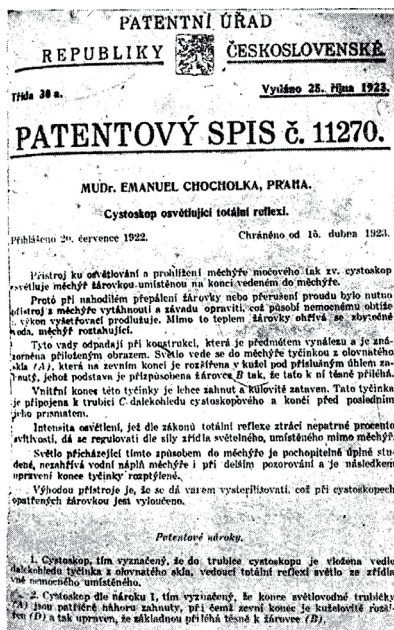

Schéma cystoskopu MUDr. E. Chochoiky

pojišťovny v Praze a v roce 1939 byl jmenován mimořádným profesorem urologie na pražské lékařské fakultě a zůstal jím do uzavření univerzity okupanty. Aktivně se zúčastnil odboje. Po válce byl jmenován asistentem urologie na II. chirurgické klinice. Klíka byl uznávaným odborníkem, zručným operátorem (7), známým především

Od roku 1912 pracoval na Kukulově klinice Jaroslav Štátný (1878—1966), Zák profesora Pawlika, který vzbudil jeho zájem o urologii. Ten zavedl na klinice nové endoskopické vyšetřovací metody a metodu transuretrálních koagulací. Profesor Kukula řídil habilitoval v roce 1919. Štátný se tak stal zakladatelem moderní české urologie a měl předpoklady k osamostatnění oboru odtržením od chirurgie. Tyto snahy byly však zmařeny dlouholetou chorobou, ale především odporem profesora Kukuly, který nepřál pokusům o zřízení samostatné urologie.

V roce 1919 nastoupil na Kukulovu kliniku Miloš Klíka (1890—1962), který se však brzy stal asistentem na Kostlivého klinice v Bratislavě. V roce 1923 byl habilitován z urologie a v roce 1927 byl jmenován v Bratislavě prvním mimořádným profesorem urologie v Československu. Od roku 1933 řídil urologické oddělení nemocenské

svými endoskopickými operacemi (6) a extrakcemi konkrementů pomocí upravené Zeisovy kličky. Vedle bohaté publikační činnosti uveřejnil 110 prací z oboru urologie, napsal čtyři učebnice urologie (8), byl vynikajícím všestranným sportovcem, který se zúčastnil jako šermíř olympiád ve Stockholmu a v Paříži a jako tenista získal řadu mistrovství, byl vášnivým motoristou, horolezcem, vynikl jako střelec, filatelista a fotograf.

Karl Neuwirt (1893—1970) byl jmenován asistentem I. chirurgické kliniky v roce 1921. Odchází však v téže roce na lékařskou fakultu do Brna, kde později obdržel titul mimořádného, posléze řádného profesora urologické chirurgie; stává se tak zakladatelem brněnské urologické školy.

Ve stejném roce, po odchodu Štátného a Neuwirta, nastupuje na místo klinického urologa I. chirurgické kliniky Josef Rejsek (1892—1936). Zkušenosti získal na urologické klinice profesora Legueu. V roce 1927, dvě léta po Kukulově smrti, přebírá definitivně první chirurg-

gickou kliniku Arnold Jirásek, který Rejska habilituje pro obor chirurgické urologie. Do práce klinické urologie se v té době zapojuje významnou měrou klinický rentgenolog Adolf Sigmund (1892–1934). Tato spolupráce byla velmi plodná a vedla ke vzniku řady prací o pyelografii a pyeloskopii (16), o normální a patologické fyziologii vývodných cest močových v pyelogramech (18), rentgenologii tuberkulózy ledvin. Významná je práce z roku 1925 „O insuficienci ústí močovodu a vezikorenálním refluxu moče“ (17).

V roce 1929 byla otevřena nemocnice v Praze-Libni Na Bulovce a přednostou urologického oddělení se stává docent Rejsk, který však ve svých 44 letech při autohavarii tragicky zahynul. Tímto předčasným odchodem doc. Rejska zaniká naděje na vznik urologické kliniky Na Bulovce, která by byla součástí lékařské fakulty.

Po Rejskovi pracuje jako urolog na I. chirurgické klinice Václav Antonín (1893–1955), který pro rozpory s šéfem kliniky záhy odchází a na jeho místo jako urologický asistent byl povolán Karel Kovařovic (1899 až 1950), pocházející ze známé pražské hudební rodiny. Kovařovic získává urologickou erudici nejen na Jiráskově klinice, ale i jako stipendista a později asistent prof. Delbeta v Paříži a na urologické klinice prof. Chevassuho. V roce 1928 se stává asistentem Jiráskovy kliniky, který ho v roce 1938 habilituje. Kovařovic je výborným operátorem, má bohatou publikační činnost, je brilantním řečníkem a má dobrou společenskou zájem. Všechny tyto předpoklady jej předurčují k tomu, aby se stal přednostou urologické kliniky, která byla zřízena Na Bulovce. Proto byl též jmenován v roce 1946 mimořádným profesorem. Konec této nadějí udělala však předčasná smrt Kovařovice.

Po odchodu Kovařovice na Bulovku v roce 1937 byl jmenován jeho nástupcem na I. chirurgické klinice Václav Pačes (1906–1987), který se v témže roce habilitoval na základě experimentální práce „Činnost vývodných cest ledvinových“. Pačes měl bohatou praxi nefrologickou, kterou získal u nestora Československé nefrologie Antonína Vančury. Pačes odchází nejprve na urologické oddělení v tehdejší nemocnici České Diakonie a později, po odchodu Brauna z Bulovky, nastupuje jako přednosta tohoto pracoviště, které se stává později základnou Ústavu pro doškolování lékařů. Z oddělení nemocnice na Bulovce vyšlo nemálo urologů, kteří se stali přednosty urologických oddělení, protože však toto pracoviště nebylo součástí lékařské fakulty, nejsou předmětem našeho sdělení.

Tepře po sto letech, od zřízení prvního samostatného urologického oddělení na pražské lékařské fakultě, podařilo se prof. Hradcovi vybudovat v Praze moderní urologickou kliniku, a tím se splnil dávny sen československých urologů. Kořeny tohoto klinického pracoviště však sahají na II. chirurgickou kliniku.

Závěrem je možné konstatovat, že dřívějšímu osamostatnění urologie stály v cestě nepříznivé okolnosti, především předčasná smrt doc. Rejska a prof. Kovařovice.

Významnou roli však v osudu pražské urologie mezi dvěma světovými válkami sehrál negativní postoj přednosty I. chirurgické kliniky, kteří byli vůdčí osobnostmi pražské lékařské fakulty, k jejímu osamostatnění. Profesor Kukula pravděpodobně nepřál osamostatnění urologie proto, že ji jako obor miloval a prof. Arnold Jirásek proto, že osamostatnění urologie zásadně odmítal a toto stanovisko odůvodňoval nebezpečím atomizace oboru a nebezpečím ztráty erudice urologů, především v abdominální chirurgii.

Literatura

1. Čs. patentní spis č. 11 270 z 25. 10. 1923 — vynález E. Chochošky „Cystoskop osvětlující totální reflexi“.
2. Gellner, G.: Životopis lékaře Borbonia a výklad jeho deníků. Praha, 1938.
3. Jesenský, J.: Anatomiae Pragae anno 1600 ob se solemnitater administratae historia. Wittenbergae 1601.
4. Jesenský, J.: Institutiones chirurgicae. Wittenbergae 1601.
5. Jirásek, A.: Karel Maydl. Čas. Lék. čes., 92, 1953, s. 283–292.
6. Klika, M.: Omyly při diagnostikování urologických případů v praxi. Prakt. Lék. (Praha), 11, 1931, s. 1.
7. Klika, M.: Sutura vesicální stěny po extirpaci nádoru močového měchýře. Prakt. Lék. (Praha), 11, 1931, s. 104.
8. Klika, M.: Urologie. Praha, 1950.
9. Kukula, O.: O lithiasu měchýře močového v Čechách. Praha, Vídeň, 1894.
10. Kukula, O.: O mikroskopické fyziografii kamenů močových. Thomayerova sbírka č. 35.
11. Kukula, O.: O nové metodě nefropexie. Čas. Lék. čes., 31, 1902, s. 493–499.
12. Kukula, O.: Rozvoj chirurgie české 1848–1898. Vídeň, Praha, 1899.
13. Maydl, K.: Über die radikale Therapie der Ectopia vesicae urinariae. Wien. med. Wochr., 44, 1894, s. 1114.
14. Pawlik, K.: Über Harnleitersondierung beim Weib und ihre praktische Verwendung. Wien. med. Presse, 1896, č. 44–51.
15. Pawlik, K.: Extirpatione méchýře močového. Čas. Lék. čes., 29, 1890, s. 705.
16. Rejsk, J.: Pyelografie a pyeloskopie a jejich význam diferenciálně diagnostický. Čas. Lék. čes., 62, 1923, č. 46–47, s. 1225–1228, 1271–1276.
17. Rejsk, J.: O insuficienci ústí močovodu a vezikorenálním refluxu moče. Čas. Lék. čes., 64, 1925, s. 686–697.
18. Rejsk, J., Sigmund, A.: Normální a patologická fyziologie vývodných cest močových v seriových pyelogramech. Čas. Lék. čes., 65, 1926, č. 29, s. 1100–1104.
19. Říhová, M.: Regimen sanitatis mistra Havla ze Strahova a regimen sanitatis mistra Albika z Uničova. Čas. Lék. čes., 124, 1985, s. 726–728.
20. Tractatus de regimine hominis compositus par magistrum et dominum Albicum, archiepiscopum Pragensem. Ed. M. Brand, Leipzig, 1484.
21. Weiss, V.: Die operative Behandlung der Blasencheidenfistel. Vierteljahrsschrift für die praktische Heilkunde von der medizinischen Fakultät in Prag, 113, 115, 116, 1872, s. 1–42.
22. Weiss, V.: Dějiny chirurgie v Čechách. Praha, 1891.

Adresa: V. Š., 128 00 Praha 2, U nemocnice 2

Sborník lékařský, 90, 1988, č. 5, s. 129–160

- Otová B. et al.: Homologie antigenů II. třídy hlavního histokompatibilního systému člověka a potkana. — Pouzar A. et al.: Zánětlivé choroby střevní — stanovení aktivity a některých nových farmakoterapeutických postupů. — Zivová V. et al.: Změny pohybového ústrojí u zánětlivých střevních chorob. II. — Bartoš J. et al.: Preventivní rekonstrukce hluboké stehenní tepny při palliativních výkonech v aorto-iliackém úseku, dlouhodobé výsledky. — Dráková S., Kysela J.: Suicidální aktivita a somatická nemoc. — Korekční značky. —

J. Kholíček

UROLOGIE V ČESKÝCH ZEMÍCH

Od pradávna je známo, že historie je zdrojem poznání a poučení. Latinské přísloví říká: "Historia magistra vitae est" - historie je učitelkou života. Stačí se porozhlédnout a vidíme, že větší na z těch, kteří vynikli v jakémkoliv oboru, byla velmi dobře informována o tom, jak se jejich obor vyvíjel. Dovedli z minulosti čerpat to kladné a vyhýbat se zápornému. I proto se stali velikány. Nejinak je tomu v medicíně.

Při hledání minulosti se pátrající noří do hlubin času. Stále naléhavěji si přitom uvědomuje pravdivost latinského úsloví: "Nil novi sub sole" - nic nového pod sluncem. Samozřejmě to nelze brát doslova, ale je překvapující, kolik poznatků a znalostí v medicíně obecně, urologii nevymýšlí, bylo známo již kdysi dávno a poté upadlo v zapomnění, aby po letech bylo znovu objeveno, často ani ne v příliš dokonalější podobě.

Hledat a shánět informace o osobách a událostech minulých trochu připomíná práci archeologa v terénu. Ten také ví, co hledá, a kde to hledat, ale aby se propracoval ke kýženému výsledku, musí přebírat spoustu hlusů, vybírat použitelné střípky a z nich pracně sestavovat kýžený hrnec, v našem případě hrnec poznání. I při nejlepší snaze některé úlomky chybějí, jiné se ukáží jako nevhodné či nepoužitelné, hrnec poznání vzniká pomalu a je trochu deformovaný.

I písemné informace v historii jsou často rozporné, na věc mívají různý názor i první účastníci, nemluvě o zprávách z doslechu. Člověk by si skoro zoufal. Známe to konečně z různých pokusů psychologů: Stejnou událost líčí každý z řady očitých svědků trochu jinak, a někteří dokonce diametrálně odlišně. Každý ji interpretuje po svém. Navíc - lidská paměť je nesmírně krátká a zkreslující. Člověk si pamatuje události mimořádně kladné a krajně nepřijemné. Mezitím jakoby bylo vakuum paměti. Je s podivem, že o řadě lidí, kteří žili ještě nedávno a nesporně v životě společnosti něco znamenali, kteří měli významný podíl i na naší urologii, nelze kromě kusých údajů získat žádné konkrétní informace. Když nejsou k dispozici věrohodné poklady, stává se každá historie tak trochu pověstí s tu větší a tu menší pravdě-podobností a realitou. Snadno pochopíme, jak nepřesné jsou kroniky opírající se o "vyprávění bájných starců", které líčí události před řadou desetiletí či staletí. Tyto kroniky nejsou konfabulací autora, to je jen výsledek zkreslující lidské paměti.

I historie, kterou zde předkládám, je určitě zatížena nepřesnostmi, neúplností, omyly. Snažil jsem se, aby jich bylo co nejméně. Prosím čtenáře, aby autora za zjištěné defekty nekamenovali. Stejně prosím, hlavně pamětníky, kteří mají doma ve sklepech, na půdě či na chalupě nějaké materiály, které by se k urologii vztahovaly, které by zde uvedené fakta upřesňovaly či opravovaly (jde hlavně o zápisy ze schůzí, dokumenty, nekrology, fotografie apod.), aby je laskavě zaslali na adresu autora nebo *Výboru urologické společnosti na Urologické klinice (Ke Karlovu 6, 120 00 Praha 2)*.

Tato práce vznikla z popudu ČÚS a díky spolupráci mnohých urologů i chirurgů, případně členů jejich rodin. Všem jsem vděčen. Setkal jsem se také s nepochopením a neochotou, ale rád konstatuji, že to byly výjimky nebo spíše: byla to výjimka.

Sledovat historii urologie dost dobře nelze bez znalosti historie chirurgie, a ta je zase svázaná s historií medicíny vůbec. Obojího se

dotkne jen okrajově. Historii chirurgie již mnohokrát zpracovali pracovníci fundovanější, stejně jako historii medicíny obecně. Kromě toho zabývat se jimi podrobněji by znamenalo roztáhnout látku do šíře pro běžného čtenáře nepřilíhající zajímavě. Dějiny lékařství byly proto vynechány téměř úplně, kromě zmínek nutných k pochopení souvislostí. Chirurgii bylo věnováno jenom tolik pozornosti, kolik je zapotřebí k pochopení toho, jak vznikala urologie. Tedy zpočátku více a postupně ustupuje do pozadí.

Otázky světové historie urologie jsou podrobně zpracovány v rozsáhlých monografiích. Za všechny uvedu: L. J. Murphy: The History of Urology, Springfield Il. 1972 nebo René Kuss: Historie d'urologie, Paris, 1988. V nich může případný zájemce najít podrobnější informace a poučení. Zde se budeme zabývat jen urologií v Čechách a na Moravě - i tak je to téma obsáhlé.

Chceme-li našim následovníkům zanechat informace o dnes již košatém stromu urologie, o lidech, pracovištích, podmínkách, které panovaly a v nichž urologie vyrůstala z nesmělého vyhonku kořene chirurgie, musel jsem práci rozdělit na několik kapitol, které postupně uveřejníme.

I.: Vznik a vývoj urologie v Praze, kde je naše první univerzita. Tato část končí otevřením urologické kliniky v r. 1975 v nové a důstojné budově.

II.: Vznik a vývoj urologie na Moravě - Brno - Olomouc - Ostrava.

III. Urologie v dalších místech: Hradec Králové, Plzeň, jižní Čechy, severní Čechy, východní Čechy.

IV.: Vznik České urologické společnosti.

Uvedené kapitoly se týkají zpracování materiálů, nikoliv časového sledu. Urologická pracoviště, která byla hnízdem, v němž se líhli pracovníci, kteří zakládali nová oddělení či pracoviště na poliklinikách, rostla často paralelně. Někdy vedlo řádku oddělení to, jindy ono, vždy však bylo vidět kolegiální spolupráci, vzájemnou pomoc a podporu. Docházelo ke vzájemným stížím a výměnám pracovníků. Rukou společnou tak byla budována dobrá pověst naší urologie u nás i ve světě, rukou společnou tak také vznikla Česká urologická společnost, nejprve jako společnost Československá.

V každé kapitole najde čtenář úvodní slovo týkající se pracoviště, o němž bude řeč, údaje o pracovnících, kteří stáli u jeho zrodu, pokud se je podařilo získat, a současný stav (platný v roce 1996). Někde jsou údaje neúplné nebo dokonce chybějí, to tam, kde dotazník nenašli čas odpovědět ani na urgenci výboru. Uváděné informace pak sledují hlavní události.

Už v průběhu práce se ukázalo, že informace a názory pamětníků jsou někdy až diametrálně rozporné. Umyslně jsem se vyhýbal uvádění zpráv negativních. Každý, kdo v životě něco dokázal a nechtěl se jen vězt, má zastávku a protivníky, lidi, kteří jej obdivují a jiné, kteří mu závidí. Ty, kteří mu pomáhají a ty, kteří jej sraží. Z tohoto "kadlubu" zpráv, zvěstí a často spíše pověstí nebo pomluv jsem se snažil vytěžit obrázek co možná nejvěrnější, přijatelný pro všechny. Aby jednou ti, co přijdou po nás, věděli, jak jsme začínali.

UROLOGIE V ČESKÝCH ZEMÍCH VZNIK A VÝVOJ DO R. 1989

MUDr. Jaromír Kohlíček, CSc.

Monografie vydaná v edici Urolog v Praze 1999

J. Kučera, F. Zátura

UROLOGIE JAKO SAMOSTATNÝ VĚDNÍ OBOR

PŘÍSPĚVEK SEVERNÍ MORAVY K JEJÍMU ROZVOJI V ČESKÝCH ZEMÍCH

Urologie vznikla a soustavně se rozvíjela jako operační disciplína v rámci všeobecné chirurgie. A není bez zajímavosti, že nejdéle známou operací na světě je operace urologická. Byla to cirkumcize prováděná ještě pazourkovým nožem ve starém Egyptě. Její indikace však nebyly jen zdravotní, nýbrž zpočátku nábožensko-kulturní a společenské. Byly původně vyhrazeny jen šlechticům. Přístup na královský faraonův dvůr byl povolen jen obřezaným.

Lékařská péče se ve starověku soustředila z praktických důvodů na neduhy močových orgánů. Z nich se nejčastěji vyskytovaly močové kameny. O tom, že jimi lidstvo trpělo od pradávna, svědčí nálezy močových kamenů v mumii až 9000 let starých. Není tedy divu, že operační vynětí močových kamenů bylo už v nejstarších dobách vedle operace katarakty, cirkumcize a amputace končetin jedinou známou operační léčbou civilizace označované jako civilizace nilská (u jiných kultur vývoj i v medicíně probíhal jinak, jak svědčí např. nálezy preparací lebky u Aztéků). Platilo to až do medicíny středověké včetně.

Operace pro močové kameny však ve středověku neprováděli lékaři, ale lazebníci, myškáři, pohodní, ovcáci a dokonce kati a jejich pomocníci. Často tyto operace prováděli jako zajímavou atrakci potulní šarlatáni na poutích a jarmarcích. Výsledky takovéto léčby a vůbec pokroky chirurgie jako takové tomu ovšem odpovídají. Chirurgové neměli v tehdejších středověkých poměrech ani titul doktora, který byl i na univerzitách vyhrazen jen internistům, a neměli ani vhodné společenské postavení. Prvním stavovským úspěchem středověkých operatérů bylo, že za neúspěšnou operaci nebyli trestáni. Vždyť ještě za doby vlády Lucemburků v Čechách český král Jan Lucemburský dal svého osobního lékaře údajně svázat a hodit do Labe za to, že nevyléčil králův glaukom a nezbavil jej bolesti. Teprve r. 1747 Marie Terezie vydala dekret, podle něhož byl zaveden alespoň na univerzitách titul c h i r u r g u s . Ani ten však tehdy zdaleka nedosáhl postavení, vážnosti a ohodnocení doktora internisty. Přestože operace na dolních močových cestách tvořily po celý středověk podstatnou část tehdejší chirurgie, nebylo ještě o urologii jako o samostatném vědním oboru ani potuchy. Vznik urologie předpokládal vědecké pojetí medicíny a rozvoj přírodních věd v širším rozsahu, k čemuž ještě tehdejší věda nedozrála. Pozdější rozvoj medicíny v 18. a 19. století

byl tehdy spojen s rozvojem vysokého učení, tj. tehdejších univerzit, které v Českých zemích byly dvě – od 14. století v Praze a od 16. století v Olomouci. V celém Habsburském mocnářství byla však skutečným centrem vzdělání Vídeň a Praha.

I na vídeňské univerzitě působila na lékařské fakultě řada vynikajících českých profesorů, kteří proslavili českou vědu po celé Evropě. Vzpomeňme aspoň na některé z nich: z chirurgů to byl především prof. Eduard Albert, nar. v Žamberku r. 1841, dále prof. Rokytanský, prof. Škoda a další. Z mladší generace chirurgů vynikal především prof. Karel Maydl (1853 – 1901), který po obnovení české lékařské fakulty Karlovy univerzity přestoupil z Vídně do Prahy a stal se prvním přednostou české chirurgické kliniky lékařské fakulty a dále jeho žák a nástupce prof. Otakar Kukula (1867 – 1925). Oba se v rámci všeobecné chirurgie věnovali i chorobám urologickým a zanechali po sobě nesmazatelnou stopu v evropské urologické vědě. Prof. Maydl vypracoval a pu-blikoval originální operační metodu k nápravě exstrofie močového měchýře a prof. Kukula publikoval monografii "O lithiasi močového měchýře v Čechách", která byla ve své době jednou ze stěžejních publikací pro rodící se urologii evropské úrovně. Dále už se pak urologie nezádržitelně rozvíjela ve všech zemích Evropy.

V Českých zemích byl ovšem tento vývoj úzce vázán na společenský a politický vývoj Čech a Moravy. Tento vývoj však byl pohříchu pro naše země příliš často nepříznivý. Pro rozvoj naší vědy byla nejhorším obdobím šestiletá nacistická okupace Československa, kdy byly české vysoké školy zavřeny a vývoj české lékařské vědy byl zcela odtržen nejen od vědeckých center domácních, ale i od vědy vyspělých svobodných západních států. To nutně způsobilo, že se opozdil i rozvoj lékařských věd. Platilo to i o vědách chirurgických a mezi nimi i o urologii. Po osvobození v roce 1945 byly nejen ihned otevřeny vysoké školy stávající, ale byly založeny i nové lékařské fakulty. Na nich však v prvních poválečných letech ještě přetrvávala původní předválečná koncepce chirurgických oborů prosazovaná především představiteli československé chirurgie, profesorem a později akademikem A. Jiráskem, přednostou I. chirurgické kliniky v Praze. Byl to vynikající obecně vzdělaný chirurg, všeobecně uznávaný doma i v zahraničí. Sám však bohužel nepochopil podstatu a směr vývoje chirurgických věd a zaměnil

pojem specializace za atomizací. Z obavy z atomizace chirurgie se postavil i proti vzniku samostatného oboru urologie, kterou doporučoval udržet jako větev "velké a celistvé všeobecné chirurgie". Způsobil tak nežádoucí odklad vzniku samostatného vědního oboru urologie, který v okolních státech již dávno vznikl a rozvíjel se. Správný a zdravý vývoj se však zastavit nedal ani v našich zemích - bylo možno jej jen poněkud pozdržet. A tak tlak potřeby komplexní moderní lékařské péče v terénu způsobil, že ve všech regionech byla postupně, přinejmenším v nemocničních rozsahu krajských nemocnic, samostatná urologická oddělení zakládána. Vývoj poválečné medicíny si prostě vynutil odbornou specializaci důležitých oborů i v Českých zemích.

Obdobný vývoj vidíme i na úseku všech lékařských věd. Vědecká činnost ve všech oborech a ve všech regionech naší vlasti se soustředila ve vědeckých společnostech již v dobách předválečných a pokračovala tak i po druhé světové válce. V Československé republice byla jednotná lékařská společnost zvaná Československá lékařská společnost J. E. Purkyně vytvořena v roce 1951 a v rámci ní vznikly odborné sekce, každá se samostatným výborem, předsedou a jednatelem. Československá chirurgická společnost tedy měla oficiální název: Čsl. chirurgická společnost, sekce čsl. lékařské společnosti J. E. Purkyně.

Urologie v té době nebyla samostatným oborem, a tedy neměla samostatnou vědeckou sekci. Byla zařazena do sekce chirurgické. Její odbornou a vědeckou činnost řídil výbor sekce chirurgické, urologické sjezdové referáty byly zařazeny mezi sjezdové referáty chirurgické, odborné referáty a publikace vycházely ve sbornících chirurgických a časopisecké práce v "Rozhledech v chirurgii". Dlouholetým předsedou chirurgické společnosti byl profesor Jirásek a svými shora zmíněnými názory dlouho ovlivňoval i odborný život urologů. Jedinou benevolencí chirurgického výboru k urologii se stala trpěná, ale ve stanovách nezakotvená zásada, že jedním z členů chirurgického výboru se stával urolog. V prvních letech to byl prof. Neuwirt z Brna. V úsilí o vytvoření samostatné sekce urologické byl však dlouho osamocen, a přitom bez doporučení chirurgického výboru nemohla být samostatná urologická sekce ustavena. Bezesporu tu stále překonával negativní vliv prof. Jirásky. K obratu došlo počátkem let padesátých, kdy se v roce 1953 předsedou výboru chirurgické sekce stal prof. V. Rapant, přednosta chirurgické kliniky v Olomouci, jenž si za svého jednatele chirurgického výboru vybral svého asistenta MUDr. Jana Kučera. Ten sice v té době pracoval na chirurgické klinice v Olomouci, ale vedl na ní urologické pracoviště a později se věnoval výhradně urologii.

Ke zvratu došlo na schůzi výboru chirurgické sekce konané při příležitosti celostátní chirurgické vědecké konference v Olomouci dne 6. června 1954. Tam při projednávání urologické problematiky došlo ke zvratu v poměru sil ve prospěch urologie. Pro samostatný obor urologie a pro vytvoření samostatné sekce urologické hlasoval už nejen prof. Neuwirt, ale i předseda sekce, prof. Rapant, se svým jednatelem a další významní chirurgové, především profesor a později akademik Bedrna z Hradce Králové, prof. Šiška z Bratislavy, prof. Čárský z Bratislavy a prof. Polák z Prahy. Jako první krok k samostatné urologii bylo ve výboru těsnou většinou schváleno vytvoření urologické komise, sice ještě v rámci chirurgické sekce, ale již s vlastním výborem

a předsedou. Jako předseda byl navržen a jmenován prof. Neuwirt z Brna, který si za svého jednatele vybral svého asistenta dr. Zemana. Urologická komise pak byla bez překážek velmi brzy přeměněna v samostatnou urologickou sekci. Za členy výboru této urologické komise byli pak vybráni prof. Uhlíř z Ostravy, dr. Kučera z Olomouce, dr. Náhlavský z Vojenské nemocnice v Praze, dr. Uldrych z Prahy, prim. Dr. Jakeš z Bra-tislavy, dr. Pěč z Martina a dr. Drahovský z Košic. Tento výbor urologické komise se stal beze změn prvním výborem samostatné urologické sekce.

Jistě není nadsázkou, když řekneme, že urologie jako samostatný vědní obor a její vědecká společnost se zrodila na severní Moravě a není bez zajímavosti, že první tři předsedové samostatné Československé urologické společnosti pocházejí z Moravy. Jako první to byl prof. Neuwirt z Brna, druhý prof. Uhlíř z Ostravy a třetí prof. dr. Jan Kučera z Olomouce. Čtvrtým, ale zároveň posledním předsedou, se stal prof. Zvara z Bratislavy, který se po rozdělení ČSL J. E. Purkyně na dvě společnosti národní stal prvním předsedou Slovenské urologické společnosti.

K vyrovnanému těžišti vývoje urologie v Českých zemích přispěla i skutečnost, že se hlavním odborníkem pro urologii MZd ČR stal prof. Kučera z Olomouce. Tato skutečnost mimo jiné přispěla i k tomu, že ve všech okresech Severomoravského kraje byla vybudována samostatná urologická oddělení a severní Morava se může ještě i dnes honosit nejbohatší sítí urologických pracovišť ze všech správních regionů v ČR. To je nejen výtiskem činnosti severomoravských urologů, ale příslibem dnešní urologické péče a dalšího vývoje a rozvoje oboru urologie.

LITERATURA:

1. Neuwirt, K., Uhlíř, K.: Praktická urologie, SZN, Praha, 19
2. Ponsson, A., Desnos, F.: Encyclopédie Française d'urologie, Tome I. (Histoire d'urologie), Octave Doin et fils, Paris, 1914
3. ČSL léc. společnost J. E. Purkyně, Praha, archiv 1953
Urol. společnost J. E. Purkyně, Praha, archiv 1965

J. Kučera